

Sivil faşizm

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Siyasetin bir sosyolojiyle ve o bağlamda belirlenmiş bir ideolojiyle örtüşmemesinin sonucu içinde yaşanılan toplumsal ekonomik çıkmazın aşılabilmesi ise nedeni de devletin algılanma ve konumlandırılma biçimidir.

İş onunla da kalmamakta, devletin bizatihi kendisi bir ideolojiye dönüşmekte ve tüm toplumun üstüne kapanmaktadır. Bu ise Türkiye'nin her noktasında, gündelik yaşamın ve sıradan insan ilişkilerinin üretiminde dahi faşizan bir yapının egemenleşmesini doğurmaktadır.

Türkiye'de devlet başından beri getirilen model ve anlayışıyla siyasal, toplumsal yaşama mutlak egemen tek unsurdur. Toplumsal yapılanma tarihinin belli dönüşüm noktalarında ise geçmişe dönük bir kırılmadan değil, bir eklemlemeden söz açmak gerekir. Bu, gelişmelerin en radikali diye bilinen cumhuriyet atılımında da geçerli olan durumdur. İçinde bulunulan siyasal yapının çok uzun bir süre sınıf gerçeğini yadsıyarak kor-

poratist bir modeli benimsemesi, devletin ayrışmaların denetlediği, kontrol edilen bir yapı özelliği göstermesini engellemiştir.

Bütün bu eksikler başka bir olguyla daha bütünleşmiştir. Türkiye'de devlet bütünüyle sosyo ekonomik yapıdan bağımsız, kendi içinde mutlak ve siyasal yaşamı belirleyebilecek bir aktör olarak görülmektedir. Herhangi bir ekonomi politiğe dayalı devlet tanımının olmaması, kapitalist gelişmenin uzun yıllar boyunca devlet tarafından desteklenmesi bu oluşumun önemli öğeleri arasındadır. Devlet, böylece her şeyden bağımsız, her şeyin üstünde, erişilmez bir olgu kimliği kazanmaktadır ve bu birbirine bağlı iki sonuç doğurmaktadır.

İlki, siyasal yapı da kendisini sosyolojiden kopararak sadece devlet eksenli bir gelişmeye açmaktadır. Devletin ele geçirilmesi bir mutlak güç kazanmakla eşanlı tutulmaktadır. Siyaset ekonominin belli bir politik etrafında dönüştürülmesinden ziyade devletin elinde bulundurduğu rantların kullanılması olarak algılanmaktadır. Sınıfsal gelişmenin bile ancak o yoldan sağlanacağı varsayılmaktadır. Toplumsal dönüşüm sözkonusu olmaktan çıkmakta, devlet siyaset ilişkisi bü-

rokrasi mertebesinde kalmaktadır. Bir anlamda bürokrasi siyasallaşmakta, siyaset bürokratlaşmaktadır. Bürokratik devlet ideolojisi tek gerçek olmaktadır.

Bu sistem devlet eksenli bir anlayışı topluma ve bireylere egemenleştirmektedir. Devlet ve devletçi bakış açısının egemenliği, otoriter devlet söyleminin bireyler tarafından gündelik hayatta yeniden üretilmesine yol açmaktadır. Bu, mutlak güce dayalı, her türden etkileşime kapalı, iletişimsiz bir boyuttur. Ancak belli bir siyasal yaklaşımın kabulü etrafında ortaya çıkabilecek faşizan bir söylem bütün toplumca içselleştirilmektedir. Hele bu modelin gene devlet tarafından desteklenen milliyetçi bir anlayışla bütünleşmesi, durumu daha da ağırlaştırmaktadır.

Bütün bu sistemi kırabilecek belki bir tek nokta vardır: Devletin siyasal yapılanmada ve çözümlemede eksen olarak alınmaktan çıkarılması. Eğer devlet süreçlerin ikincil elemanı olarak düşünülebilirse bu oluşum nispeten aşılabilir. Bu da kendiliğinden olmayacaktır. Ancak siyaseti sosyolojiyle örtüştüren ve toplumsallığın belirleyiciliğini ona taşıyan bir model ortaya koyulabilirse, böylesi bir sonuca ulaşılabilir. Bunun ne ölçüde mümkün olduğu ise başka bir tartışmadır.